

POLITIKA OTVORENE ZNANOSTI VELEUČILIŠTA BALTAZAR ZAPREŠIĆ

Zaprešić, 2025.

Politika otvorene znanosti Veleučilišta s pravom javnosti Baltazar Zatrešić

Verzija: 1.0

Izradio: Centar za kvalitetu Veleučilišta Baltazar Zatrešić

Verificirao: Odbor za kvalitetu Veleučilišta Baltazar Zatrešić

Odobrilo/usvojilo: Vijeće veleučilišta Veleučilišta s pravom javnosti Baltazar Zatrešić na svojoj 202. e-sjednici održanoj 31. siječnja 2025. godine

POLITIKA OTVORENE ZNANOSTI VELEUČILIŠTA BALTAZAR ZAPREŠIĆ

Veleučilište Baltazar Zaprešić, prilikom oblikovanja svoje politike otvorene znanosti, odlučilo je uskladiti se s politikama i načelima Europske unije, uključujući Politiku otvorene znanosti EU, Zaključak Vijeća EU o visokokvalitetnom, transparentnom, otvorenom, pouzdanom i jednakopravnom znanstvenom izdavaštvu (2023) te Zaključak Vijeća EU o procjeni istraživanja i implementaciji otvorene znanosti (2022). Također, politika se temelji na smjernicama međunarodnih organizacija, poput UNESCO-ovih preporuka za otvorenu znanost, te na nacionalnim propisima, uključujući Zakon o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti (NN 119/22).

Ovom politikom Veleučilište Baltazar Zaprešić potvrđuje svoju predanost unapređenju kvalitete znanstvenog i stručnog rada, povećanju vidljivosti istraživačkih rezultata te aktivnom doprinosu znanstvenoj zajednici. Njena provedba predstavlja značajan korak prema otvorenijem, pravednijem i inovativnijem znanstvenom sustavu.

Otvorena znanost predstavlja pristup istraživanju koji naglašava transparentnost i dostupnost cijelog znanstvenog procesa. To znači da su svi aspekti istraživanja, uključujući metode, prikupljene i obrađene podatke, rezultate te publikacije – javno dostupni i dijeljeni pod uvjetima koji omogućuju njihovu ponovnu upotrebu, daljnju distribuciju i provjerljivost. Prednosti politike otvorene znanosti podrazumijevaju slobodnu razmjenu znanja, čime se ubrzavaju istraživanja i inovacije, zatim bolja provjerljivost i kvaliteta znanstvenih rezultata; nadalje slobodan pristup znanstvenim podacima, čime se potiče razvoj novih tehnologija, startupa i sl., kao i lakši pristup znanstvenim rezultatima široj javnosti.

Veleučilište Baltazar Zaprešić prihvaća i provodi politiku otvorene znanosti koja obuhvaća sve znanstvene discipline i sve aspekte znanstvene prakse, a temelji se na otvorenim podacima, informacijama i znanju, otvorenim istraživačkim infrastrukturama, otvorenoj znanstvenoj komunikaciji, znanstvenoj čestitosti, novim sustavima vrednovanja i nagrađivanja, otvorenosti prema angažmanu većine društvenih aktera te na otvorenom dijalogu s drugim sustavima znanja izvan sustava znanosti.

Veleučilište Baltazar Zaprešić, uz otvoreni pristup znanstvenim informacijama i publikacijama, prepoznaje važnost i drugih aspekata otvorene znanosti, u skladu s [Hrvatskim planom za otvorenu znanost](#). To uključuje omogućavanje slobodnog pristupa i ponovne upotrebe istraživačkih podataka, transparentnost istraživačkog procesa, promicanje odgovornosti i etičnosti u istraživanju i objavljivanju te jačanje znanstvene čestitosti istraživača. Poseban naglasak stavlja se na zadržavanje autorskih prava u mjeri koja omogućuje otvoreni pristup (*Open Access* – OA) i ponovnu uporabu bez vremenske odgode, kao i na razvoj i korištenje otvorenih obrazovnih sadržaja, čime se potiče lakše i šire stjecanje novih znanja.

Glavne preporuke međunarodnih asocijacija (UNESCO, OECD, EU) za otvorenu znanost temeljne su vrijednosti koje podupire i Veleučilište Baltazar Zaprešić i to:

- **Poticanje otvorenog dijeljenja podataka uz poštivanje autorskih prava i privatnosti.**
- **Kvaliteta i integritet koji uključuju poštivanje principa akademskih sloboda i ljudskih prava te podupiranje visoko vrijednih istraživanja.**
- **Različitost i uključivost otvorene znanosti koja prihvaća različitost znanja, praksi, načina rada, jezika, istraživačkih rezultata i istraživačkih ciljeva.**
- **Globalna suradnja u otvorenoj znanosti: poticanje međunarodne razmjene podataka i rezultata istraživanja.**
- **Principi pravičnosti pri čemu otvorena znanost treba imati značajnu ulogu u osiguravanju jednakosti i pravičnosti među istraživačima zemalja u razvoju i razvijenih zemalja.**

Veleučilište Baltazar Zaprešić nastoji provođenjem ove politike ostvariti sljedeće ciljeve:

- **Omogućiti slobodan pristup publikacijama, podacima i alatima kako bi se povećala vidljivost i utjecaj znanstvenog i stručnog rada.**
- **Unaprijediti kvalitetu istraživačkog rada poticanjem uporabe otvorenih alata, standarda i metoda koje omogućavaju transparentnije i ponovljive znanstvene procese.**
- **Promicati interdisciplinarnu suradnju razvijanjem projekata koji povezuju različite znanstvene discipline te povećati sudjelovanje u međunarodnim inicijativama otvorene znanosti.**
- **Poticati inovacije omogućujući slobodno dijeljenje znanstvenih saznanja i rezultata kako bi se ubrzala primjena istraživanja u praksi i razvoj inovacija**
- **Osigurati edukaciju i podršku provođenjem programa edukacija i osposobljavanja za nastavno, nenastavno osoblje i studente u području otvorene znanosti.**

Politika otvorene znanosti Veleučilišta Baltazar temelji se dakle na omogućavanju slobodnog, otvorenog pristupa rezultatima istraživanja (uključujući znanstvene i stručne članke, podatke i druge istraživačke izvore), promicanju odgovornog istraživačkog rada kroz otvorenu dostupnost metodologija, osiguravanju da otvorena znanost bude dostupna svim istraživačima i javnosti bez diskriminacije i poticanju suradnje kroz otvorene platforme, multidisciplinarne projekte i zajedničke inicijative.

U skladu s vrijednostima otvorene znanosti i ciljevima politike otvorene znanosti Europske unije Veleučilište Baltazar Zaprešić potiče autore na pridržavanje FAIR načela otvorenosti podataka i sukladno tome pohranjivanje u institucijski repozitorij, nacionalne repozitorije kao što su HRČAK, DABAR, PUH, CroRIS ili neki drugi repozitorij usklađen s FAIR načelima i to: radova objavljenih u časopisima, radova u zbornicima znanstvenih i stručnih skupova, knjiga i poglavlja u knjigama, udžbenika, završnih i diplomskih radova, istraživačkih podataka, obrazovnih sadržaja i ostalih materijala vezanih za istraživanje i obrazovni proces. Pohranjivanje navedenih materijala treba biti sukladno principu EK o otvorenoj znanosti „*as open as possible, as closed as necessary*“, a otvorenost podataka se može ostvariti kroz zeleni, zlatni i dijamantni put otvorenog pristupa.

Objavljivanje i korištenje CC (*Creative Commons*) licencija kod zadržavanja autorskih prava i odabir što manje restriktivne licencije.

Veleučilište Baltazar Zaprešić obvezuje se osigurati da primjena praksi otvorene znanosti bude usklađena s etičkim standardima istraživačkog rada, propisima o zaštiti podataka i privatnosti, autorskim pravima te relevantnim nacionalnim i europskim pravnim regulativama. Kako bi osiguralo učinkovitu provedbu Politike otvorene znanosti, Veleučilište će redovito pratiti njezinu primjenu putem odgovarajućih izvještaja, nadalje periodično će revidirati politiku u skladu s razvojem otvorene znanosti te uspostaviti mehanizme za prikupljanje povratnih informacija od istraživača, kao i ostalih dionika.

Zaprešić, siječanj 2025.

Veleučilište Baltazar Zaprešić
za Vijeće veleučilišta

Dekan: izv. prof. dr. sc. Ivan Ružić

RJEČNIK POJMOVA

Rječnik pojmova preuzet iz [Hrvatskog plana za otvorenu znanost](#).

E-infrastruktura je skup većeg broja sustava, usluga i alata (dalje u tekstu: komponenti) koje se temelje na informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji. S pozicije svojih korisnika e-infrastruktura predstavlja integrirano okruženje koje je jednostavno za uporabu i u kojem istraživači, nastavnici, studenti i drugi članovi akademske i istraživačke zajednice zadovoljavaju svoje potrebe za različitim digitalnim uslugama i alatima, međusobno surađuju i ostvaruju pristup istraživačkim i obrazovnim infrastrukturama. Važnim dijelom e-infrastrukture treba smatrati i stručne timove koji rade na planiranju, izgradnji i održavanju komponenti e-infrastrukture, kao i stručne timove koji daju potporu primjeni komponenti e-infrastrukture, uključujući i unaprjeđenje digitalnih kompetencija korisnika. E-infrastrukturu čine i institucije zadužene za razvoj i održavanje komponenti e-infrastrukture, upravljački mehanizmi, kao i politike i pravila uporabe komponenti e-infrastrukture. E-infrastruktura često se smatra temeljnom sastavnicom istraživačkih infrastrukture.

EOSC (engl. European Open Science Cloud) je integrirano, otvoreno i multidisciplinarno okruženje, koje je nastalo i razvija se pod okriljem Europske komisije te koje europskim istraživačima, inovatorima, kompanijama i građanima omogućava da objavljuju, pronalaze i koriste podatke, alate i usluge potrebne za istraživanje, inovacije i obrazovanje.

Financiranje javnim sredstvima podrazumijeva financiranje redovne djelatnosti znanstvenih ustanova te financiranje programa i projekata u području znanosti i visokog obrazovanja Republike Hrvatske iz javnih izvora. Pod javnim izvorima podrazumijevaju se sredstva državnog proračuna te sredstva proračuna županija, gradova i općina, kao i sredstva javnih fondova i prihoda javnih trgovačkih društava i drugih javnih institucija, fondova Europske unije i inozemnih javnih izvora. Smatra se da je neka djelatnost financirana javnim sredstvima kad je njima financirana u potpunosti ili samo dijelom.

Hrvatski oblak za otvorenu znanost (HR-OOZ) je organizacijsko i tehnološko okruženje koje potiče i omogućava otvorenu znanost pružajući hrvatskim istraživačima, inovatorima, organizacijama i građanima pouzdano, integrirano i otvoreno multidisciplinarno okruženje za objavu, pronalaženje te ponovno korištenje usluga i resursa za istraživanje, inovaciju i obrazovanje.

Hrvatski znanstveni časopis je časopis koji objavljuje isključivo ili pretežno recenzirane znanstvene radove te kojemu je nakladnik znanstvena ustanova ili udruga registrirana na području RH.

Istraživačke infrastrukture su sustavi, postrojenja, uređaji i resursi, uključujući informacije i podatke (i njihove zbirke), potrebni za provedbu znanstvenoistraživačkog rada i pospješivanje

inovacija. U istraživačke infrastrukture ubrajamo i različite usluge te socijalne i komunikacijske mreže potrebne istraživačima u procesu istraživanja i komuniciranja rezultata.

Istraživački podaci uključuju statistike, rezultate eksperimenata, anketa, mjerenja i terenskih opažanja, snimke intervjuja i druge vrste snimki i slika te ostalu digitalnu ili materijalnu građu nastalu ili prikupljenu tijekom znanstvenih istraživanja. Pojam obuhvaća i metapodatke, specifikacije i ostale popratne digitalne objekte.

Istraživački softver uključuje datoteke s izvornim kôdom, algoritme, skripte, računalne postupke i izvršne datoteke stvorene tijekom istraživačkog procesa ili u istraživačke svrhe. Softverske komponente (npr. operativni sustavi, paketi ili skripte) koje se koriste u istraživanjima, ali nisu stvorene tijekom ili u jasne istraživačke svrhe, ne bi se trebale smatrati istraživačkim softverom, već softverom korištenim u istraživanju.

Ocjenski radovi su autorska djela čijim se pisanjem i obranom završava studiranje i stječu akademski nazivi i titule. Obuhvaćaju završne, diplomske, specijalističke i doktorske radove odnosno disertacije.

Odgovorna znanost i inovacije (engl. Responsible Research and Innovation – RRI) širok je pojam koji povezuje različite aspekte povezanosti znanosti i društva: javni angažman, otvoreni pristup, ravnopravnost, obrazovanje za znanost, etičnost i upravljanje te pretpostavlja uključivanje društva u znanost i inovacije kako bi se njihovi ishodi uskladili s društvenim vrijednostima. RRI podrazumijeva uključivanje svih dionika (od pojedinaca znanstvenika i inovatora do ustanova i vlada) kroz uključive i sudioničke postupke u svim etapama istraživačkog procesa i na svim razinama upravljanja (od postavljanja ciljeva do implementacije i evaluacije). Takav pristup znanosti omogućuje rješavanje društvenih izazova i usklađivanje s vrijednostima, potrebama i očekivanjima šire javnosti.

Otvorena infrastruktura je infrastruktura koja podržava provođenje otvorene znanosti, uključujući prikupljanje i obradu FAIR podataka, a obavezno ju karakteriziraju transparentnost pravila i uvjeta uporabe i mogućnost pristupa i uporabe sukladno tako objavljenim pravilima, održivost i stabilnost rada, interoperabilnost s drugim infrastrukturama, sustavima i alatima, kao i uključenost svih dionika, posebno istraživača, u upravljanje infrastrukturom.

Otvorena znanost je poimanje znanosti koje podrazumijeva da je cijeli istraživački proces transparentan i otvoren za sudjelovanje, suradnju i doprinos svih zainteresiranih dionika, pri čemu se istraživački rezultati, metode, svi prikupljeni i obrađeni podaci i ostali elementi istraživačkog procesa, kao i publikacije proizašle iz istraživanja, slobodno dijele i dostupni su pod uvjetima koji dopuštaju njihovu ponovnu upotrebu, daljnje dijeljenje, kao i reproducibilnost samog istraživanja. Otvorena znanost obuhvaća aktivnosti i istraživačke prakse kojima je cilj učiniti znanstvene spoznaje, rezultate i informacije otvoreno dostupnima svima za daljnju uporabu, poticati suradnju i dijeljenje informacija u znanosti, a sve s ciljem unaprjeđenja znanosti i ubrzavanja napretka društva u cjelini. Otvorena znanost obuhvaća sve znanstvene discipline i sve aspekte znanstvene

prakse, a temelji se na otvorenim podacima, informacijama i znanju, otvorenim istraživačkim infrastrukturama, otvorenoj znanstvenoj komunikaciji, znanstvenoj čestitosti, novim sustavima vrednovanja i nagrađivanja, otvorenosti prema angažmanu većine društvenih aktera i na otvorenom dijalogu s drugim sustavima znanja izvan sustava znanosti.

Otvoreni obrazovni sadržaji uključuju sadržaje, alate i postupke za učenje, podučavanje i istraživanje koji se mogu u cijelosti koristiti, dijeliti i prerađivati u mrežnoj okolini bez pravnih, tehničkih i financijskih zapreka. U pravilu dopuštenje za dijeljenje, korištenje i prerađivanje daje se korištenjem otvorenih licenci (poput CC licenci).

Otvoreni pristup (engl. Open Access – OA) je slobodan, besplatan i neometan mrežni pristup digitalnim znanstvenim informacijama koji omogućava čitanje, pohranjivanje, distribuciju, pretraživanje, dohvaćanje, indeksiranje i/ili drugo zakonito korištenje. Slobodan u ovom kontekstu znači trajno slobodan od bilo kakvih ograničenja i postavljanja uvjeta za pristup i korištenje. U svrhu slobodnog korištenja informacija nužno je jamčiti anonimnost korisnicima informacija.

Podatkovna infrastruktura je skup sustava, usluga i alata, kao i povezanih sustava potpore, te politika i pravila. Dakle, sloj e-infrastrukture, koji promovira i omogućuje učinkovito upravljanje podacima i informacijama, što uključuje mogućnost prikupljanja, pohrane, održavanja, objave i dijeljenja te ponovne uporabe podataka i informacija.

Publikacija u ovom kontekstu podrazumijeva monografije, zbornike radova, znanstvene časopise, kao i sve vrste znanstvenih, stručnih i popularno znanstvenih radova objavljenih u časopisima, zbornicima, monografijama, na mrežnim platformama za objavljivanje ili objavljene na neki drugi način.

Repozitoriji su digitalni informacijski sustavi koji prihvaćaju, pohranjuju, upravljaju, dugoročno čuvaju i omogućuju pristup digitalnim sadržajima.

Trajni identifikatori (engl. Persistent Identifier – PID) su dugotrajne poveznice na dokument, datoteku, mrežnu stranicu ili drugi objekt. Pojam se u pravilu koristi u kontekstu digitalnih objekata dostupnih putem interneta. Takav identifikator nije samo trajan, već je i izvršiv, odnosno djeluje kao mrežna poveznica. Važan aspekt trajnih identifikatora su usluge i infrastrukture potrebne za njihovo održavanje jer njihova trajnost ovisi o sustavima ili ustanovama posvećenim njihovu razrješavanju.

Znanstvena knjiga je duža znanstvena recenzirana publikacija. Uključuje monografije (znanstvene recenzirane tekstove u kojima se iscrpno prikazuje jedna tema od strane jednog ili nekolicine autora), uredničke knjige, kritička izdanja i druge duže znanstvene radove. Često je rezultat temeljitog znanstvenog istraživanja koje predstavlja originalan doprinos području istraživanja. Pojam ne obuhvaća visokoškolske udžbenike i priručnike.

